

Tweeërlei Bedding.

I.

Nu de Réveil hier te lande nogmaals met het Calvinisme in conflict dreigt te komen, is helder inzicht eisch in wat dit reveil is. »Réveil» is het ontwaaken van wie sliep, of ook de wakker op welks geluid de slapende wakker wordt. Men kan het als een Fransch woord nemen; dan is het manlijk; en moet, met een accent op de eerste e, geschreven worden: *de Réveil*. Of wel, men kan het opvatten als een genaturaliseerd woord, dat burgerrecht verkreeg, evenals *reville* bij den soldaat. Dan wordt het *zonder* accent geschreven, en is liefst onzijdig. Alzoo de Réveil, of het reveil.

Reeds uit deze beteekenis blijkt, dat een reveil zich meer dan eens herhalen kan. De Christenheid slaapt telkens in, en nog altoos heeft de Koning der Kerk, na korter of na langer sluimeringsperiodes, zijn Christenvolk weer uit den slaap wakker geroepen.

Voor in de Engelsche protestantsche wereld heeft men zich, met al den honger der ziel, op dit denkbeeld van »reveil» geworpen, en de *revivals*, gelijk dan onze Anglo-saxen ze noemen, zijn voor de Methodisten zelfs dagelijksch brood, voor het leger des heils vaste levenspijze.

Hierbij onderscheide men intusschen van meet af scherp tusschen tweeërlei soort reveils. Er is een reveil, als Christus zijn slapende kerk uit haar sluimering wakker roept; maar er is ook een reveil, als één onder de broederen, die wakker werd, den ander die nog vastslaapt aanstoot, tot ook hij opsta.

Zoo dikwijls we nu spraken van den Réveil of het Reveil, bedoelen we daarmede een verwakking van de eerste soort, die over heel het westen van Europa uitging na de dagen van den eersten Napoleon.

Men mag daarom ditzelfde woord ook wel voor andere »verwakkingen» gebruiken; zooals ook de Hugenooten in de 16e eeuw reeds van hun *Reveil-matin* genoten; maar de Réveil is de naam voor één zeer bepaalde gebeurtenis op geestelijk gebied, die van ver reikenden invloed op de historie der volkeren is geweest; en die nog nawerkt, ook al acht zelfs *Brockhaus'* encyclopaedie het overbodig, een artikel aan deze uiterst gewichtige verschijning te wijden.

Vóór de dagen der Fransche Revolutie was de Christenheid, zoo hier te lande als elders, welbezien, rijp voor den ondergang. Kleinere kringen van vromen uitgezonderd, was alle geestelijk leven in bedwelming geraakt. Het Rationalisme had het geloof ondermijnd. De officieele orthodoxie was een versteend gerasaamte. De kerk was in vormelijkheid ondergegaan. En vooral onder de hoogere, meer invloedrijke kringen was de onzedelijkheid en de wereldzin op zoo schrikverwekkende wijze doorgebroken, dat een man als Elout van Soeterwoude nog ontroerde, als hij over dat diep verval met u sprak.

Daarop is toen Napoleon door God besteld, en om in den chaos der Fransche Revolutie orde te scheppen, en tegelijk om het gedemoraliseerde Europa te tuchtigen met het zwaard.

Toen drong de menschelijke ellende ook ons land van alle zijden binnen. Voor weelde kwam gebrek. De hardste vernedering moest doorgestaan. En dank zij dit vertreden der natieën, ontwaakte er toen ten leste onder de volkeren weer een besef van hooger ernst. Het eerst in Pruisen onder Stein. Toen ook in Frankrijk en Zwitserland. En ten leste ook ten onzent.

En toen nu op die wijs de algemeene stemming der genooderden van ijdelheid tot ernst was teruggekeerd, heeft Christus, als de Koning zijner Kerk, in dien gunstigen dampkring het werk van den Heiligen Geest laten uitgaan, om, met name onder de hoogere standen, tal van invloedrijke mannen en vrouwen van het dorre rationalisme, waarin ze waren opgevoed, te bekeeren tot een warm en bezielend, een met vreugdevolle geestdrift doortinteld geloof.

Opmerkelijk, juist in de hoogere standen was het zedelijk verval het ontzettendst geweest, en onder diezelfde standen brak nu deze schoone Christelijke *réveil* uit. Hij droeg daardoor van meet af, in nobelen zin, een aristocratisch karakter. En ook was hij niet nationaal, maar internationaal, overmits hij bijna tegelijkertijd zoo onder de Romanische als onder de Germaansche volken doorbrak; onder de Romanische het meest.

Ja, zoo algemeen was hij in de Roomsche landen, dat hij ten deele ook de Roomsche gezindheid aangreep, en er een tijd was, dat Roomsche en Protestantsche verwekten zich reeds weer één droomden in één algemeen Christelijk geloof. Het antipapistisch element drong in dit reveil eerst in, toen Engeland zich aan de algemeene beweging aansloot, en het *anti-popery* denkbeeld in zijn *revivals* opnam.

Deze algemeene Réveil, die zonder organisatie, ja, bijna zonder propaganda, als internationaal verschijnsel uitbrak, was aanvankelijk dan ook zoo verrassend en overweldigend, dat velen in de war geraakten, alsof een nieuwe triomf der Christenheid voor de deur stond.

Zelfs een man als Da Costa beeldde zich een tijdlang in, dat Christus bezig was, om, één voor één, in alle toongevende landen van Europa, de meest invloedrijke ministers, staatslieden en publicisten te bekeeren, en dat op die wijs in zeer korten tijd heel Europa weer in Christelijke richting zou sturen.

Dit denkbeeld nam hem zelfs zoo sterk in, dat hij aanvankelijk, evenals Bilderdijk, zich tegen alle organisatie van het Christelijk leven en van de Christelijke propaganda verklaarde. Van uit den hemel zou het geschieden. Niet door het lagere volk, maar van uit de hoogere standen. Van uit de *hofkringen* het meest.

Denk slechts aan de *Heilige Alliantie*. Een bond van drie machtige vorsten, waaraan zelfs een man als Keuchenius, uit de herinneringen zijner jeugd, nog zoo eminente waarde hechtte, dat hij er na 1889 nog telkens en telkens heil van verwachtte.

Kerkelijk intusschen was deze Réveil niet. De kerkelijke band was voor deze beweging te eng. Ook dacht men eerst geen kerk van noodte hebben. Men was aangegegrepen door den Geest; men had het geloof; men had zijn Bijbel; men had zijn geestelijk-aesthetische kringen die in vriendelijke, deftige salons bijeenkwamen. Waartoe zou men zich dan met de stramme, stroeve kerk veel inlaten!

Of ook waar men, gelijk in Zwitserland, toch kerkelijk leven beoogde, zond men een scheidsbrief aan de versteende kerk der vaders, en zocht heil in separatisme door stichting van vrije kerken.

Theologie had men niet. Aan Theologie deed men niet. Het Evangelie was genoeg. En dat Evangelie viel immers onder ieders bereik, ook zonder dat men zich in oude haarkloverijen en spitsvondigheden verdiepte.

Zou ook de tijd niet voorts kort zijn? Stonden niet geweldige veranderingen te komen? Ja, naderde, *de wederkomst van Christus* op de wolken niet?

Immers, ge merkt zoo aan alles, hoe in die schoone en bezielde dagen, »toen de leer der laatste dingen», onder ons door Da Costa vooral, hart en zinnen begon in te nemen, niemand meer geloofd heeft, dat de wereld het einde dezer eeuw nog halen zou.

Christus zou verschijnen als een dief in den nacht, en die nacht, die aan den eeuwigen morgen voorafging, stond welhaast in schaduw en schemering te komen.

Als vrucht van deze opwaking heerschte er dan ook in deze kringen een geestelijke overvrijheid, die overspannen geestelijke genieting schonk.

Deze verwakkerde kring van aanzienlijke Christenen heeft in die dagen zoo blij en zoo in zijn Heiland rijk, gebubeld.

Daarbij kwam, dat de vormen, waarin deze beweging optrad, beschaafd en bijna aesthetisch waren. Men kwam samen niet in schuur en stal, maar in de salons onzer hoogere families, en soms op heur buitenplaatsen.

En wat vooral den levenston hoog hield, was het optreden in dezen kring van menschen van talent en hoogere vlucht.

In oude dagen had men den Muiderkring hier te lande, maar nóg rijker bloeide de geestelijke kring om Da Costa.

Toch drong, naar gelang de jaren verliepen, ook in dezen kring allengs het denkbeeld binnen, dat er nog iets anders te doen was voor den Christen, dan aldoor geestelijk en in kleinen kring te genieten.

Zelf rijk en gelukkig, moest men ook anderen in dat geluk en in dien rijkdom doen deelen.

De ure der propaganda sloeg. Een propaganda, die intusschen aanstonds in twee lijnen uittenweek.

Eenerzijds een propaganda onder eigen stand, om door salonmeetings wie nog onder de aanzienlijken van verre stond, eerst naar zoo gelukkigen kring, en door dien kring, naar Jezus te trekken.

En anderzijds de propaganda onder de lagere volksklasse, voorspands alleen door bijbellesing en evangelisatie.

Tot een propaganda onder de middenklasse kwam het niet. Het was, of deze reveil instinctmatig gevoelde, hoe de bourgeoisie nóch voor deze actie rijp, nóch voor zijn invloed toegankelijk was.

Voor in de propaganda onder de lagere volksklasse was toen reeds Groen van Prinsterer's invloed merkbaar, en niet minder die van zijn vrienden Elout en Esser.

Ook Da Costa ging in die jaren van Bilderdijk naar Groen over. Zelf verzamelde hij in zijn woning rijk en arm, om saam Gods Woord te lezen. De eerst bestreden propaganda begon allengs lieflijk ook in zijn oog te worden.

En natuurlijk, op de propaganda volgde vanzelf de organisatie.

Edoeh, juist met die organisatie naderde deze Réveil dan ook zijn keerpunt.

Verbrand.

Weer zijn te Amsterdam vier menschenlevens door het vuur vernield. Vernield op zoo ontzettende wijze, dat men eerst na afloop van den brand bemerkte, dat er menschen in doodsgevaar hadden verkeerd.

Men heeft voor het huis gestaan, en gespoten, en den brand geblusht, zonder dat iemand vermoedde wat doodsaanget op de bovenverdieping was doorworsteld.

Ook nu weer was de petroleum de fatale oorzaak; en ook thans weer kwamen deze vier personen zoo schrikkelijk om het leven, niet wíl zij zelven onvoorzichtig waren te werk gegaan, maar omdat er onvoorzichtigheid was gepleegd bij een buurman in hetzelfde huis.

En ook vervulde de trap ditmaal weer, gelijk reeds zoo dikwijls, de droeve rol van een doortocht voor het vuur te banen, en den doortocht voor de bewoners af te snijden.

Hoeveel lijken zijn, uit dezelfde oorzaak en precies op gelijke wijze, in Amsterdam niet reeds verkoold uit de puinhoopen weggedragen! Altoos die fatale petroleum. Altoos buren en onvoorzichtigheid. Altoos die noodlottige trap.

Moet dit nu maar zoo voortgaan, en die lange vuurdood duizenden onzer stadgenooten, die in zulke huizen wonen, bij dagen en bij nachten bedreigen blijven?

Is hier van overheidswege, ter bescherming van lijf en leven, niets tegen te doen?

Is de petroleumlamp niet aan een keuring te onderwerpen, zoodat uitsluitend die lampen hier ten gebruike worden toegelaten, die bij omvallen het gevaarlijk vocht niet laten uitvloeien?

En ook, is er geen bouwmaatregel te verordenen, waardoor de uitweg naar buiten verzekerd blijft?

Reeds zoo telkens zijn deze vragen opgeworpen en ook besproken, tot het jammerlijk geval weer vergeten was, en men weer in valschene rust voortleide, tot het vuur nieuwe offers vergen kwam.

Moge het ditmaal eens anders zijn, en onze Raad een zaak van zoo overgroot gewicht eens met al dien ernst onderhanden nemen, dat althans elk verwijt voor de toekomst zij afgesloten, alsof men door stilzitten de voorkoming van dit kwaad had verzuimd.

Provisoren.

Nog dagelijks ontvangen we ingezonden stukken over het jammerlijk geval in den *Feytenhof* te Elburg.

We plaatsen die niet, omdat alles wacht op het spreken van Provisoren zelve.

De heeren Heins en Van Loon, die ondersoeken, zijn onderwijzers aan de Christelijke school van welke een der Provisoren directeur is. Vandaar, dat hun bericht zoo gepeperd was, en zelfs gewaagde van anderszins.

Maar hiermede is de zaak natuurlijk niet uit. Evonmin als met de attestatie van goed gedrag, die thans weer door eenige van zijn vrienden aan Dr. Van Dorssen bij annonce wordt uitgereikt.

De kwestie staat heel anders.

Zijn we wel ingelicht, dan zijn alle Provisoren bedienaren des Woords, mannen van een stand, die recht en barmhartigheid liet.

De vraag blijft dus, wat zij zelven, niet wat hun vrienden, tot het geval te zeggen hebben.

Op de feiten, en op niets anders, komt het aan.

Thans staat het feit zoo, dat aan de oude lieden Doctor, tot tijd en wijle se bij hooren Provisoren daar ter stede kerken, van alle voeding verstoken blijven.

Die hardste aller straffen is hun opgelegd, niet wíl se zich misdagen hebben, maar alleen overmits se elders kerken.

Is dit nu alzoo, dan is er over dezen maatregel van Provisoren slechts één oordeel mogelijk, en wel, dat noch het recht gebaandhaafd, noch de barmhartigheid geséerd is.

En daarom zijn heeren Provisoren o. i. gehouden om zich zelve uit te spreken, om of hun doen te rechtvaardigen, of om wat kwalijk bealoten was te herroepen.

Buitenlandsch Overzicht.

AMSTERDAM, 14 Maart.

Zoo nu en dan wordt ook de vraag besproken, niet of het China meenens is met de vredesonderhandelingen, maar, of metterdaad de Japannezen wel geneigd zijn om den strijd te beëindigen vóór zij hun tegenstanders, door de inneming van Peking, den nekslag hebben toegebracht.

Aan de goede bedoelingen van den Mikado, die te Simonoseki met Li Hung Chang gaat onderhandelen, wil men niet twijfelen. Doch de Mikado moet rekenen met de sterke oorlogspartij, die, nu overwinning op overwinning volgde, er alles voor over heeft om China geheel te vernederen.

En Engelschman, na lang verblijf in Peking dezer dagen in het moederland teruggekeerd, werd over deze zaak geïnterviewd door een agent van Reuter, en seide overtuigd te zijn, dat de Japannezen naar Peking zullen optrekken. De val van de stad zou hun een verbaasend prestige in Azië geven, oneindig meer dan een oorlogsschatting of zelfs een afstand van grondgebied. Dan, de Japannezen hebben, als zij op Peking aanrukken langs Shan-hai-Kwan, niets te vrezen, tenzij de Chinezen daar stand houden. De Grootte Muur verkeert in bouwvalligen toestand, en al ware dit niet zoo, dan zouden de troepen van den Mikado den muur nog gemakkelijker kunnen passeeren door de opening waardoor de spoorweg loopt.

Het is dus, of de Japannezen maar de hand hebben uit te steken, om zich van de schoonste vrucht meester te maken, die heel de oorlog kon opleveren. 't Zou zoo'n wonder niet zijn, als de verzoeking hun te sterk werd, wanneer er, bij het voeren der onderhandelingen, ook maar de kleinste kink in den kabel kwam.

Te Petersburg blijft men in politieke kringen van meening, dat al wordt de vrede gesloten, hij in ieder geval kort van duur zal zijn. Japan, zoo heet het, kent zijn krachten en zal spoedig een nieuwen aanval ondernemen. En dit voorziende, is men niet erg geïnteresseerd over het beleid der regering, die de Japannezen in vroeger jaren maar heeft laten begaan, zonder zelfs op de hoogte te zijn van wat zij in het schild voerden. Rusland is door de gebeurtenissen als 't ware overvallen; eerst door de oorlogsverklaring, daarna door de nitstekende organisatie van de Japanse strijdmacht en door het bewonderenswaardige dan der troepen.

En wat kan men daar tegenover stellen? Niets dan wat schepen om de Russische belangen te verdedigen, want een krachtig leger is er in Oost-Azië niet, en het daarheen te brengen is een halve onmogelijkheid zoolang de Siberische spoorweg niet klaar is. (Gezegt wordt dan ook, dat de nieuwe Russische minister van buiten. zaken, prins Lobanoff, volstrekt niet tevreden is over de positie van Rusland in Oost-Azië. Maar wat er aan te doen, nu Japan tot de ontlooipling van zijn kracht gekomen is!

Voor zoover bekend, heeft Li-Hung-Chang van den Chineeschen keizer eene volledige volmacht ontvangen, ten einde, zoo het noodig mocht wezen, alle eischen der Japannezen in te willigen. Is dit zoo, dan is de mogelijkheid niet uitgesloten, volgens den bovengenoemden Engelschman, dat »Li» in de onderhandelingen slaagt. In ieder geval begrijpt Li-Hung-Chang beter dan een der hooge ambtenaren de waarde der Europeesche beschaving, en als iemand in staat is den vrede tot stand te brengen, dan is hij het.

Interessant was voorts nog, wat »de Engelschman» vertelde over den toestand in Peking. Toen hij, nog niet lang geleden, uit die stad vertrok, kwam het volk eigenlijk eerst tot het besef, dat het land in oorlog is met een groote mogendheid; bij het begin der vijandelijkheden, had men er niet meer aandacht aan geschonken dan aan een opstand in Mongolië. Voor Europeanen was het in de hoofdstad niet veilig meer; zij hadden horraalijk aan aanvallen blootgestaan, tot het hoofd der politie de huizen der vreemdelingen krachtig liet beschermen. Zoolang nu de autoriteiten de haas zijn over de bevolking en de soldaten, dreigt er voor de Europeanen geen gevaar, maar het kan ieder oogenblik tot een uitbarsting komen. De vreemdelingen te Peking verkeeren dus ongeveer in den toestand van een man die op een vat buskruit zit — hij is veilig zoolang het niet ontploft. Peking krioelt van soldaten, en van hen is het grootste gevaar te duchten.

Merkwaardig is ook, dat de deskundige Engelschman aan geen politieke wedergeboorte van China geloofde. De meening is tamelijk algemeen, dat het hemelsche rijk, de superioriteit der westersche beschaving eindelijk erkennend, zich al haar vruchten zal ten nutte maken, om ruetertijd een invloed te oefenen. die aan China's groote en betekenis geven redig is. En hiermee nu is de opinie van den Engelschman in strijd. De oorlog kan z. i. alleen het resultaat hebben, dat uit het groote rijk, in politieke zin, een ander Turkije geboren wordt.

De zoo lang hangende kwestie van Swazieland, die op het lautst weer een dreigend aanzien kreeg door den onwil van de voornaamste Swazies om zich aan Transvaal te onderwerpen, schijnt eindelijk toch op vredelievende wijze te worden opgelost.

Door het tusschen de Transvaal en Brittanje gesloten tractaat, is Swazieland aan de Z.-A. Republiek toegewezen; en men weet, hoe, schoon vruchteloos, de deputatie der Swazies in Engeland getracht heeft, in dit besluit wijziging te brengen. Zoo 't heet wordt Swazieland niet geannexeerd door de Transvaal. Art. 2 van het tractaat zegt duidelijk, dat er geen sprake is van een »incorporatie» van Swazieland in de Zuid-Afrikaansche Republiek, maar dat de Republiek zal »hebben en verzekerd zijn van

alle rechten en machten van protectie, wetgeving, jurisdictie en administratie over Swazieland en zijn bewoners.»

Van een annexatie verschilt dit alleen in zoverre, dat Transvaal heel wat voorwaarden heeft na te komen tegenover de Britten en de Swazies. Zoo zal, om er slechts een te noemen, de jonge koning Uguwane, nadat hij volgens de inboorlingenwet meerderjarig is geworden, zijn en blijven de hoofdkapitein van de Swazies, met de gewone machten van sulke een hoofdkapitein, in zoverre zij niet in strijd zijn met beschafte wetten en gebruiken.

Maandag is de jonge koning op de conferentie verschenen, die door Joubert ter regeling van sommige aangelegenheden was belegd. Aanvankelijk heette het, dat hij niet komen zou. Maar nu hij toch is verschenen, kan men wel aannemen, dat hij verder verzet zal opgeven en zich zal schikken naar het opperbegeval van Transvaal. Generaal Joubert, die een talrijk commando aan de grens had opgesteld, zal dus wel niet tot geweld zijn toevlucht behoeven te nemen.

Onder het opschrift »verdere opening van 't noorden» schrijft *Di Afrika Patriot* het volgende:

»De ed. heer Rhodes is niet tevreden met de opening van Bechuanaland, Matabeleland, Mamboland, en de Meerstreken, tot aan de Sambesi. Noen, hij heeft van de Rijksoverheid verkregen controle over heel het land, dat onder Englands beheersking valt tot aan Uganda, en hij laat er ook geen gras over groeien. Want, volgens telegrammen van Bulawayo is de Ghecharde Maatschappij reeds bezig eene macht van 600 man op de been te brengen, teneinde effectief bezit te nemen van Barotsiland, ten noorden der Sambesi. De macht zal 4 Maxim-kanonnen en eenig swaar geschut meevereen. Als de naturellen zich goedwillig onderwerpen, zal er geen bloed verspild worden; maar zoo niet, dan gaat het den weg op van Lobengula. Met het groot oophoofd der Barotsies heeft de Maatschappij reeds eenige jaren eene overeenkomst, waarbij hare rechten verzekerd zijn. Maar het stamhoofd van Moshelékombé erkent het opperbegeval van den Barotsi-koning niet, en zal alligt weerstand bieden. En juist zijn stam bewoont een prachtig gebied, schooner en rijker dan al de noordelijke streken welke dusver geopend zijn. Daar zal dus denkelijk wel een treffen plaats hebben, teneer daar sommigen meenen dat vele der Matabeles daarheen getrokken zijn, en anderen denken dat Loben zelf in levenden lijve zich aldaar ophoudt.»

Alleslei.

In de vorige week was het sterftecijfer te Londen 41.2 per 1000 per jaar, of 14 per 1000 boven het gemiddeld. Er kwamen 1366 sterfgevallen aan ziekten der ademhalingsorganen voor, of 842 boven het gemiddelde. Het aantal sterfgevallen, die rechtstreeks aan influenza worden toegeschreven, was 473

Het bleek niet lang daarna, dat hier maar geen sprake was van een bloot gerucht. Immers in de Troonrede van 16 Sept. 11. aangekondigd, werd de aanvraag om de nieuwe geweren niet in de Memorie van Beantwoording op het voorloopig verslag betreffende Hoofdstuk VIII (oorlog) bleef, maar in het regeringsstuk (Mem. van beantw. op het voorloopig verslag op Hoofdstuk I) door den Minister van Financiën, dus namens de geheele Regeering. En ook thans, nu de Geweren-wet eindelijk in openbare beraadslaging is gebracht, blijkt het, dat men hier niet te doen heeft met een zaak, waarbij één Minister is betrokken maar waarvoor het geheele Ministerie zich verantwoordelijk stelt. Immers — van het oogenblik af, waarop die wet in beraadslaging kwam, eergisteren namiddag, was het hoofd van het Kabinet, Minister Roell, trouw naast den Minister van Oorlog gezeten; en zelfs waren gisteren alle Ministers, behalve de heer Van Houten, tegenwoordig.

Veilig kan dus worden gezegd, dat zoo de geweren-wet mocht vallen, meer zal vallen dan die wet en de Minister, die er persoonlijk bij betrokken is. Zoover was het gisteren nog niet, hoewel . . . aan het eind van de zitting van gisteren de kansen voor de wet zeer donker waren. Maar misschien heeft de rede van den Minister Schneider, die heden voormiddag aan het woord kwam, enkele weelenden voor zijn wet gewonnen. Doch daarop worde nu niet voortgegaan.

De geweren-wet komt de Natie te staan, gelijk als overbiedend mag worden geacht, op een uitgaaf van 9 à 10 miljoen; althans volgens raming, die ondengewoonte hier te lande altijd tegenaakt. Intusschen wordt die uitgaaf niet op eens gevraagd. Voor dit jaar slechts is aangevraagd f 2,396,800; en voorts stelt de Regeering zich voor, de geheele som te verdeelen over 20 jaar, wat dan voor ieder jaar dooreen genomen 1/2 miljoen zou zijn.

Voor dit jaar is, gelijk reeds werd gezegd, de aanvraag aanvankelijk hooger. De eerste termijn van aanschaffing of aanmaak van nieuwe geweren bedraagt ruim 18 ton gouds; daarbij komt een som van 180 duizend gulden voor aanschaffing van nieuwe patroontasch en geweer-riemen en voorts een eerste termijn van oprichting van een patroon-fabriek te Amsterdam, 375 duizend gulden.

Zoo de Regeering nu bij haar optreden zich mocht gevlaid hebben, dat een Roomsche Minister van Oorlog toch zou kunnen rekenen op den steun van zijn geloofsgenooten, heeft zij zich diezelfde bedrogen. Juist de meest ernstige kritiek op de Geweren-wet kwam van de zijde van den heer De Ras, oud-kapitein en afgevaardigde van Maastricht. Behalve de technische bezwaren tegen het aangevraagde nieuwe geweer, zijn de grieven van dien deskundige de volgende:

1°. de Minister beweert dat het nieuwe geweer, genaamd *Mannlicher*-geweer, het nieuwste is; maar in het buitenland is een geweer bekend van nog kleiner kaliber en groter kracht, zoodat zeer spoedig het aangevraagde geweer, evenals nu het Beaumont-geweer, verouderd zal zijn;

2°. de geweren zullen worden gemaakt in het buitenland, waardoor de binnenlandsche industrie weer wordt benadeeld; terwijl toch, naar de heer De Ras uitvoerig betoogde, hier te lande wel degelijk personeel voor de vervaardiging zou te vinden zijn, daar Nederlandsche werklieden meermalen geplaatst worden aan de gewerfabriek te Luik;

3°. de inrichtingen in Delft voor de vervaardiging van patronen zal worden verplaatst naar Amsterdam; en

4°. ook de schuttersjassen zullen met het nieuwe geweer gewapend worden, iets wat de heer De Ras vooral afkeurt, nu de schutterij verkeert in een toestand van desorganisatie.

Dit zijn de grieven van den heer De Ras. Doch niet alleen van Roomsche zijde, ook van den kant der andere partijen werd de Minister met zijn nieuwe geweren bestookt.

Zoo trad de heer *Heemskerk* in een korte maar blijkbaar wel overwegen en veelbetekende rede, namens eenige politieke vrienden, met een reeks bezwaren op.

Zijn eerste bezwaar was, dat de Regeering met deze voordracht komt zonder dat iemand weet hoe hij denkt over de reorganisatie van ons leger. Op een vraag van den heer *Seret* — die, dit zijr loops door ons opgemerkt, zelve, tot zeer veler leedwezen door ziekte verhinderd was de vergadering bij te wonen — heeft de Minister van Oorlog in der tijd verklaard, dat de kwestie van den persoonlijk dienstplicht eerst te pas kan komen bij een legerwet, terwijl sinds duidelijk is gebleken, dat de Regeering geen plan heeft aan deze zaak iets te doen.

Het tweede bezwaar betreft het geven van de nieuwe geweren aan de schutterij, waaromtrent de Regeering ook alles onveranderd wil laten. Daarmede kan spreker en velen met hem, geen genegen nemen. Met een zo ernstige zaak als deze bij de Kamer komende, behoort men te weten, welke de denkbeelden van de Regeering zijn ten opzichte van de organisatie van ons krijgswesen en wat er met de schutterij moet geschieden; volgens den heer Tydemans een *positieve instelling*, die zoo spoedig mogelijk behoort opgeruimd te worden.

Het derde bezwaar van den heer Heemskerk is, dat verzuimd is proficiëntieën te doen in het binnenland met het nieuwe geweer. Het vierde bezwaar betrof de verplaatsing van de werkplaatsen van Delft naar Amsterdam, welke verplaatsing stellig 1/2 miljoen zal kosten. Het vijfde bezwaar is, de aanschaffing van de geweren in het buitenland; en het zesde bezwaar gold de financiële gevolgen waartoe de Regeering, ten aanzien van de dekking dier kosten niet eens een vast plan heeft.

Deze bezwaren, vervolgde de heer Heemskerk, zullen, naar hij vreesde, hem en eenige politieke vrienden moeten leiden tot verwerping van de voordracht. En alleen zou hierin verandering kunnen komen, wanneer de Regeering alsnog een duidelijke verklaring kon geven omtrent het leger-vraagstuk en wanneer zij tevens kon komen met een behoorlijke financiële regeling.

Critiek aldus van Roomsche en antirevolutionaire zijde. Maar ook de vooruitstrevende liberalen lieten zich niet onbetuigd. Niemand minder dan den heer *Kerdijk* trad in het strijdperk. Al dadelijk verklaarde hij tegen het wetsontwerp te zullen stemmen. Niet in de eerste plaats om de technische bedenkingen van den heer De Ras; maar wel wegens het overwegend bezwaar, dat de uitgaaf in geen geval gewettigd is, zoolang onze levende strijdkrachten zoo geregeld blijven, dat daarop voor de verdediging des lands niet te rekenen valt. Hij beriep zich hierbij op wat de heer *De Savornin Lohman* in de maand Januari van 1893 in de Eerste Kamer had gezegd, nl. dat hij, zoolang er geen leger-organisatie was, niet meer voor de oorlogsbegroting zou stemmen. Dit was zeker wel wat kras. En nu

heeft de heer Lohman bij het jongste politieke debat wel aan den Minister gevraagd, of deze met gerustheid onze soldaten met de nieuwe geweren in het vuur zou durven sturen; maar die afgevaardigde zou, in verband met zijn vroegere verklaring in de Eerste Kamer, toch wel een zonderlinge opvatting van de roeping van volksvertegenwoordiger hebben, wanneer hij op een eenvoudige bevestiging van die vraag nu ook alles zou goedkeuren.

Hoe dit zij — onverdedigbaar kwam het den heer Kerdijk voor, ruim 3 miljoen uit te geven voor onze . . . goede schutterij. (Gelach.) Spreker kon er echter niet om lachen, want hij achtte het treurig om voor een fossiele instelling als de schutterij, zoolang er niet te geven. Weggegooid geld, wanneer het voor de schutterij moet dienen; weggegooid geld, zoo het besteedd wordt alleen voor het leger, en de schutterij onveranderd blijft. En op al deze gronden verklaarde spreker in geen geval voor het wetsontwerp te zullen stemmen.

Zoo luidde de kritiek, van drie onderscheidene zijden uitgebracht, en waarbij de heeren *Staalman* en *Liefstick* nog het hunne voegden. De heer *Staalman* meende, dat het Beaumont-geweer in alle opzichten voldoende is; maar al ware het anders, dan zou hij toch, bij den nood des volks die steeds stijgende was, zich tegen het ontwerp moeten verklaren, en onverantwoordelijk zou hij het voor de Kamer achten, wanneer deze zich er voor verklaarde.

De heer *Liefstick* had vooral bezwaar tegen de financiële gevolgen; en ook hij drong aan op wettelijke regeling van ons krijgswesen en op afschaffing van de dienstvervanging. Volgens hem gaf hij te kennen, dat het hem aangemerkt was geweest, indien dit ministerie met een nog beperkter program ware opgetreden; en hij trok in twijfel of het wel wijs is geweest van den Kabinet-formateur, zich door den Minister van Oorlog aan de voorwaarden der nieuwe geweren te laten binden.

Over de kritiek zullen we ons hier niet uitlaten. Alleen mag wel even worden opgemerkt, dat die aandrang van de heeren Kerdijk en Liefstick tot regeling van ons krijgswesen wel wat zonderling klonk, waar het nog zoo versch in het geheugen ligt hoe van dien kant de Legerwet van Bergaunus is bestookt geworden.

Intusschen — de Geweren-wet vond ook warme verdedigers. De heer *Rutgers* van Rotterdam was de eerste. Hij meende, dat de Regeering, als ze op levensbehoud bedacht was geweest, de geweren-kwestie zou hebben laten rusten. Ook zou ze minder ruiterlijk maar handiger jaarlijks een sommetje voor nieuwe geweren hebben kunnen voorstellen, voor aanschaffing bij „mondjesmaat“. Doch de Regeering heeft het beneden zich geacht de financiële verantwoordelijkheid op haar opvolgers te werpen en openlijk verklaard, dat de zaak 10 miljoen kan kosten.

Die som lijkt groot, maar men vergeet niet, zeide spreker, dat bij geleidelijke aanschaffing de oude geweren ook onderhouden zouden kosten en men geruimen tijd twee soorten van geweren zou hebben. De zaak zou dan neerkomen op uitstel van executie met 't gewaar, dat inmiddels onze soldaten schier ongewapend ter slachtbank werden geleid. Eene volledige vernieuwing is dus het enige wat overblijft. Waar wij in een toestand verkeeren, dat dubieuze zaken als defensieregeling en leerplicht niet kunnen behandeld worden, juicht spr. toe, dat de Regeering, die met een beperkt program optrad, doet wat zij kan ter versterking onzer defensie. Hij had er nog wel 10 miljoen voor over om ons leger duur te verkopen en, moeten wij ten oordeel gaan, dit te doen met eere. Het is waar, voor dergelijke uitgaaf is het middel van leening wel bezwaarlijk, maar men vergeet niet, dat het hier eigenlijk betreft opgelopen gewone uitgaven van vroeger, toen men niets heeft gedaan, en een voorschot op de toekomst. Het geldt geen kapitaal-uitgaaf maar een gewone, waarvoor geleend mag worden, niet op 70 maar op 20 jaar.

Wat de vervaardiging in het buitenland betreft, ongetwijfeld ware het gewenscht de geweren hier te lande te doen aanmaken als het mogelijk was. Maar de heer *Rutgers* meende, dat het onmogelijk is hier geweren te laten maken, daar we geen gewerfabrieken hebben dan een enkele van twijfelachtige nationale (daarmede enkele doelsende op de gewerfabriek te Maastricht) waar vreemdelingen aan verboden zijn. Daarenboven, op concoursen schiet men steeds met geweren van buitenlandse fabriek, nooit met Nederlandsche geweren.

Er wordt geklaagd over de 10 miljoen uitgaven, maar de heer *Rutgers* meende dat dit kapitaal zal blijken goed belegd te zijn, wanneer slechts ons krijgswesen beter zal zijn geregeld. Men heeft geen geld over voor het leger; maar weten zij, die zoo denken, wel hoeveel de pensionering van de schatstijl zal vragen. Bovendien de nieuwe geweren zullen 10 miljoen kosten, maar over 20 jaren, en dus ieder jaar 1/2 miljoen.

Komende tot het bezwaar van den heer Tydemans, dat aan de schutterij niet de nieuwe geweren moeten worden uitgereikt, erkende Spreker dat dit bezwaar niet ongegrond is, maar hij merkte op, dat wanneer de regeling van het krijgswesen eenmaal haar beslag mocht krijgen, wij een aanvullingsleger zullen hebben; en dan zullen de schutters de nieuwe geweren toch niet in hun grif medenemen! Doch hoe dit zij, met dit bezwaar behoeven wij ons thans nog niet het hoofd te breken. Immers in 1897 zal de vraag aan de orde zijn gesteld, of ook de schutterij de nieuwe geweren zal verkrijgen. Daarom kan het bezwaar ten aanzien van de schutterij thans niet gelden.

Op al deze gronden moest de heer *Rutgers* zich voor de wet verklaren. Ook werden de nieuwe geweren met warmte verdedigd door den heer *Guyot*, ongeveer op dezelfde gronden als de heer *Rutgers*; terwijl de heer *Van Vlijmen* zich eveneens gewillig betoonde, zijn stem te geven aan een aanvraag om nieuwe geweren — *niet slechts* de zaak een zes tal maanden werd uitgesteld, teneinde de inlandse industrie in de gelegenheid te stellen om mede te diagen tot de vervaardiging der geweren. Overigens keurde hij het Mannlicher-geweer niet af.

En eindelijk verklaarde de heer *Tydemans* zich voor het wetsontwerp, zoo hij slechts de verzekering ontving, dat aan de schutterij de nieuwe geweren niet werden uitgereikt.

De heer *H. Seret*, lid van de Tweede Kamer is ongesteld, waardoor hij verhinderd is de Kamerzittingen bij te wonen.

Nog niet.

Naar *Het Vad.* verneemt, zijn de ontwerpen betreffende het kiesrecht en de personele behuizing nog niet bij den Raad van State ingekomen. Een ontwerp tot wijziging van de zegelbelasting op effecten is echter reeds den

Raad van State gepasseerd en zal binnenkort de Tweede Kamer bereiken.

Versteltelijk bezoek.

Naar gemeld wordt, zullen de Koninginnen bij haar bezoek aan Noordbrabant, nachtverblijf houden in het hotel *Keizer Karel* te Nijmegen.

Mr. D. van Eck.

Te 's Gravenhage is overleden de heer Mr. Daniël van Eck, oud-lid van de Tweede Kamer. Geboren te Hontenisse, vestigde de heer Van Eck zich, als advocaat te Middelburg. In Februari 1849 door het hoofdkiesdistrict Sluis naar de Tweede Kamer afgevaardigd, verwisselde hij van woonplaats en bleef, nadat hij in October 1850 als vertegenwoordiger van Middelburg was gekozen, onafgebroken vierendertig jaar in de Kamer. Na de verkiezingen van 1884 werd hij door Mr. Keuchenius als Kamerlid vervangen, en trok zich toen uit het politieke leven terug.

Scherpsinnig jurist, bekwaam debater, met hart en ziel het liberalisme toegedaan, nam hij een belangrijk aandeel in de beraadslagingen over de meeste wetboeken en wetten, die tijdens zijn langdurig lidmaatschap aan de Verteenwoordiging werden voorgelegd, en met Zeeuwsche rondheid kwam hij voor zijn gevoel uit, al week dit soms af van dat zijner partij.

Een der stichters en sedert jaren voorzitter van den Nederlandschen Vredesbond, was hij een der eersten, die jaren geleen in de Kamer de arbitrage-clausule in tractaten verdedigde.

Heffing van invoerrechten.

Bij het afdelingsonderzoek van de aanvullingsbegroting van Financiën tot uitvoering van de wet op de heffing van invoerrechten werd voorgezet, dat de Minister in de eventuele inwilliging zijner aanvraag een machtiging zal moeten zien voor het tot stand brengen eener definitieve uitbreiding of eener met lasten gepaarde reorganisatie van het korps ambtenaren. Men wenschte, dat tot een dier maatregelen niet werd overgegaan, zoolang niet de Staten-Generaal er hun zegel aan zullen hebben gehecht, door het toestaan der benoedigde gelden.

Beschermende rechten.

Het hoofdbestuur van het Genootschap van Nijverheid in de prov. Groningen, verklaarde zich met 12 tegen 10 stemmen vóór het heffen van schaalrechten, terwijl het met 10 tegen 7 stemmen besloot het voorstel van den heer J. Doornbosch bij Gedep. Staten aan te bevelen.

Locaalspoorweg Schoonhoven-Ronda.

Bij het onderzoek in de afdelingen der Tweede Kamer over het ontwerp betreffende den aanleg van bovengenoemden Locaalspoorweg, is de wenschelijkheid om Schoonhoven aan het spoorwegnet te verbinden, algemeen erkend, en Rijkssubsidie daarvoor achtte men gewenscht.

Het denkbeeld van beperkten Zondagsdienst vond geen algemeene instemming; men meende, dat zoolang nog geen beperking voor den geheelen dienst is ingevoerd, zij ook op een zijlijn niet wenschelijk is.

Zeezweeringen.

In de Haagsche afdeling van de Maatschappij ter bevordering der bouwkunst, heeft de heer Conrad gisteravond een rede gehouden over onze zeezweeringen.

Meer bijzonder liet hij het licht vallen op de voortdurende afnemende onzer kust sedert het begin onzer jaartelling en op kaarten werd aangegeven, hoe onmetelijke strooken met huizen en dorpen door de zee zijn verzwolgen, vooral in Noord-Holland. De tegenwoordige toestand bij Petten, thans voldoende verdedigd, werd aangehaald ten bewijze van de groote afnemende van de kust.

Verder gaf de heer Conrad een denkbeeld van den toestand van het strand van den Hoek van Holland tot Helder, waarbij het bleek, dat van het Paviljoen te Scheveningen tot IJmuiden de duinvoet is toegenomen, maar dat deze bezuiden het ververschingskanaal is afgenomen, welk kustgedeelte dan ook in den slechtsten toestand verkeert.

De beschermende invloed van de strandhoofden werd in bijzonderheden geschet in aansluiting aan een overzicht van de merkwaardige werken tot verdediging der Hondboesch en de Pettemerduinen, welke verdediging thans afnemende mag genoemd worden en waar de toestand het meest nabij kwam aan den bestaanden toestand in Scheveningen. In hoofd is dan ook een der krachtigste middelen tegen deze strandafnemende gelegen.

Zijn vroeger geuite vrees, dat bij stormvloed nog meer van de zeezweering te Scheveningen zal weggeslagen worden — door den jongsten Decembertorm maar al te zeer bevestigd — had spr. indertijd aanleiding gegeven tot zijne interpellatie in de Prov. Staten en die stormvloed bevestigd, dat hij niet overdeed, toen hij op den toestand bij de Keizerstraat de aandacht vestigde.

Naar wij vernemen, zal de Scheveningsche haven-commissie weldra met haren arbeid gereed zijn, en heeft zij aan het haven-ontwerp van den heer J. van Heurn, omvattende een buiten- en een binnenhaven, hare goedkeuring gehecht.

Statenverkiezingen.

De verkiezing voor een lid der Provinciale Staten in het district Rotterdam, vacature-Molenaar, is bepaald op Dinsdag 16 April.

De centrale liberale kiesvereniging *Ficelings* in het district Appingedam heeft tot candidaat voor het lidmaatschap van de Prov. Staten gesteld den heer D. Joerna te Uitwerde.

Door de centrale antirevolutionaire kiesvereniging is candidaat gesteld de heer T. de Vries, redacteur van de *Volkscourant* te Appingedam.

Indisch nieuws.

Uit Soerabaya is 8 Febr. aan de *Loc.* gemeld.

Het stoomschip *Ambonia* van de Pakketvaartmaatschappij is heden met nieuwe gevaccueerden van Ampanan aangekomen. De *Ambonia* bracht aan zieken mede: zes officieren, honderd-en-veertien onderofficieren en minderen, waaronder twaalf zware zieken, daar wegens het zware weder niet allen konden worden aan boord gebracht. De gezondheidsstoestand op Lombok is ongunstig. Morgen vertrekken van hier naar Ampanan veertig onderofficieren en minderen, onder bevel van den luitenant Smagge.

Van de Baliërs, die hier met den radja van Lombok zijn opgesloten, zijn er zeven naar dat eiland teruggezonden, als onschuldig.

Onder de keetbaarheden, door de onsen op den radja van Lombok buitgemaakt, komen enkele steenen voor van groote waarde, één zelf, die op 40,000 wordt geschat, maar ook andere, die men ginds bij het inventariseeren voor edelgesteenten hield, doch die het niet zijn.

Luitenant-kolonel Van Bijleveld moet nageen geheel hersteld zijn van zijn op Lombok bekomen zware verwonding.

De Radjah.

Uit Indië ontvangt het *Nieuws* een telegram, waarin gemeld wordt, dat de oude Radjah van Lombok gevaarlijk ziek is.

Gedeputeerden van Friesland hebben ook bezwaar gemaakt tegen de verdere tijdelijke waarneming van het gemeente-secretariaat van Smallingeland door den burgemeester. De minister van B. Z. heeft aan den Raad toezegging had gedaan, dat alle kosten, begroot op bijna f 15000, verbonden aan de stichting van nieuwe scholen te Oudega en Noorder-Drachten, door het Rijk zullen worden vergoed.

De Gemeenteraad van Schoterland heeft heden tot wethouder gekozen den heer Van Riessen te Heerenveen.

Gemengd Nieuws.

Moord te Bussum. Gister stonden alhier terecht de kanonnier Coelman en Jet Mombier, gewezen dienstdoende van den heer Meinders te Bussum, beschuldigd dat zij het dochttertje van den heer Meinders hebben vermoord.

Bij het verhoor der beklaagden gaf Jet Mombier geen blikken van ontroering. Zij vertelde dat Coelman, na vergeefs gepoogd te hebben de binnenkast van den heer Meinders open te breken, het meisje heeft vermoord; zij heeft aan den moord geen schuld.

Coelman, ondervraagd, barst in snikken uit. Hij verklaart tot den dienaar aangezet te zijn door Jet Mombier, die ook tot hem zeide, Janje Meinders een zakdoek in den mond te stoppen. »Dat zou niet hinderen.« Toen hij het deed, beet het meisje hem in de vingers, waarop hij haar in de keel greep. Het kind viel toen neer, en toen hij bemerkte dat ze dood was, was hij hevig ontsteld.

De president maakt beklaagden er opmerkzaam op, dat zij beide onware verklaringen aflegden. Het meisje was niet beneden in de zitkamer, maar boven in de slaapkamer vermoord, waarheen zij op haar kousen was gegaan om te zien wat de dienstdoende en haar vrijer op de slaapkamer uitvoerden. Toen zij zich, bij hun poging tot diefstal, betrappt zag, hebben zij het kind vermoord en het lijke naar beneden gebracht en op een stoel gezet met een gordijnkoord om den Hals, om aan zelfmoord te doen gelooven.

Beklaagden beweren dat zij de zuiverheid hebben gezegd.

De president zegt, dat de getuigenverhooren dat wel anders zullen uitwijzen.

Daarna werd tot de getuigenverhooren overgegaan, allereerst van den kanonnier Hiltrop, die Coelman mee heeft geholpen in de poging tot diefstal.

Het getuigenis van Hiltrop kwam hierop neer, dat hij Coelman op den avond van den moord had ontmoet. Hij had toen op verzoek van Coelman en onder den invloed van sterke drank medegedaan aan de poging tot inbra

ADVERTENTIËN.

ONDERTRUWDE:

HENDRIK ROOTLIEB,
Weduwnaar van Mej. A. C. VAN
SEGGEREN,
EN
GIJSBERTHA MARGARETHA
HOLST.
Amsterdam, 14 Maart 1895.

GETROUWDE:

C. RÜBSAAM,
Weder. van E. G. T. ABBINK,
EN
J. J. KLEYKAMP,
Weder. van W. G. N. DE KEIZER,
die tevens vriendelijk dank zeggen
voor de zeer menigvuldige blijken van
belangstelling in deze dagen betoond.
Bergen op Zoom, 13 Maart 1895.

Door 's Heeren goedheid werden wij
heden verblijd met de voorspoedige
geboorte eener DOCHTER.

R. v. GEMERDEN.
A. v. GEMERDEN—
MELERS.
Ridderkerk, 11 Maart 1895.

Westhoff & Van der Sleesen,
Commissionairs in Effecten,
Reguliersdwarsstraat 73, Amsterdam
belasten zich met den aan- en verkoop
van Effecten, het verzilveren van Cou-
pons, plaatsen en nemen van gelden
op Prolongatie, Incasso van Wissels enz.

Aan de Chr. School te Grijskerke (2)
wordt een

Onderwijzer

gevraagd. Salaris f 550.
Woensdagmiddag en Zaterdag vrij.
Gelegenheid tot verdere opleiding
te Middelburg.

De Secretaris
C. LOUWERSE.

Het Bestuur der School m.d. Bijbel
te Baarn vraagt wegens uitbreiding
van het personeel een

Onderwijzer,

van Gereformeerde beginselen. Geen
avondschoon. Adres den Hoofdonder-
wijzer L. ONVLEE. (1931)

In een Christelijk gezin bestaat
uitnemende gelegenheid tot geheele
verzorging eener hulpbehoevende

DAME,

tegen matige vergoeding. Adres lett.
C. O. postk. Nijverdal. (1729)

VEREENIGING

voor Christelijk Schoolonderwijs,
TE LEEUWARDEN.

VERGADERING van Leden van ge-
noemde Vereeniging, op Vrijdag 22
Maart, 's avonds 7½ uur, op de Ioven-
zaal van de nieuwe Bewaarschool aan
de Druifstreek.

PUNTEN VAN BEHANDELING:
Verslag over 1894.
Benoeming van twee Bestuursleden,
volgens Art. 6 der Statuten.

HET BESTUUR.

AMSTERDAM,

over het Centr. Station. Rijtuig onnoodig.

Hôtel „Europe.”

Lift. Ruime Kamers. Verwarming vrij.
Pensioen, Logies en Ontbijt
f 1.85 e. h.

Bericht van Inzet.

De Notarissen Mr. FUHR SNETH-
LAGE, te Woerden en W. H. VAN
BILDERBEEK, te Dordrecht, berichten,
dat de Bouwmanwoningen met Lande-
rijen in de Bodegraafsche Meije, onder
Nieuwkoop en Bodegraven, samen groot
circa 46 H. A., zijn ingezet als volgt:
Perc. I. groot ruim 20 H. A. op f 31500
II. „ „ 12 „ „ 18500
III. „ „ 4½ „ „ 7300
IV. „ „ 3½ „ „ 5300
V. „ „ 4¼ „ „ 7350
VI—IX samen „ „ 50
Totaal . . . f 70500
en dat de afslag zal plaats hebben op
Dinsdag 19 Maart a. s., 's v.m. 11 uur,
in het „Hôtel van Haften”, te Bode-
graven.

De ondergeteekenden, diep veront-
waardigd over de laasterlijke beschul-
diging, kunnen beminden Leenaar Dr.
VAN DORSEN naar het hoofd ge-
worpen, alsof Z. E. w. in staat zou zijn
gewest, om iemand om zijne geloofs-
overtuiging te vervolgen gevoelen zich
ten eerste gedrongen, hietigen krachtig
te protesteeren, en leggen gaarne
openlijk het getuigenis af, dat Z. E. w.
in Gods hand het middel is geweest,
om indertijd aan de verwarde en on-
erlijke administratie van het Feithen-
hof een einde te maken; terwijl de han-
delwijze zoo van Z. E. w. als van zijne
medeprovisoren, in zake de echelieden
DOCHTER, gebleken is te zijn overen-
komstig de bepalingen door de stich-
teres voorgeschreven.

G. VELDHOF, Kerkvoogd.
J. DE FLUITER.
H. ZWART SA.
H. VAN DER WOLDE.
J. DOCHTER.
A. VAN DER WOLDE.
A. J. VELDHOF, Gem.-Ontvanger.
ALB. KROESE, Notabele.
A. HENGVELD Gz.
Elburg, 13 Maart 1895.

Verouderde of nieuwe verkoudheden,
slimme of chronische bronchitis,
asthma, catarrhe, GRIEP of INFLUENZA
worden op een zinnige en rationele
wijze verzorgd, hetzij door middel
der Capsules Guyot, waarvan men er
twee bij iederen maaltijd neemt,
hetzij door middel van den echten
teer Guyot, bekend en geconcentreerd
likeur, uitsluitend bereid 19 rue Jacob,
Parijs, door de firma L. Frère.

Passerdoozen.

J. A. J. SCHOKKING, Hof- en Rijksl.
Spul 32, Amsterdam.

Ontbijtkoek.

Sucadekruidkoek.

Gemberkoek.

Botersprits en Boterbátens.
HAAST & LINDEBOOM.

Kinadruppels van Dr. DE VRIJ.
Het krachtigst werkend geneesmiddel tot bestrijding
van bloedarmoede, zenuwzakte, binnenkoorts en bleekzucht.
Bekroond te Amsterdam in 1883, te Brussel in 1883.
Verkoop uitsluitend in 1/2 flacons, gedeelt door nevens-
staand wettig gedeponeerd fabrieksmark.
Men lette daarop.
Verkrijgbaar à f 1.— bij wien apotheker of recht-
streeksche franco toezending door de fabriek tegen
ontvangst van postwissel à f 1.15.
Chemische fabriek van H. NANNING, Den Haag.

Een Olievaar met A.D.F.
is het gedep. Fabrieks- en H'smerk!
Best adres voor alle hectographi-
sche artikelen (nieuw. de Non Plus
Ultra = Schaporsgraph).
De Autograph.
Drukinrichting-Fabriek
TE KAMPEN.

Departement van Koloniën.

Openbare Aanbesteding,

onder verband der bij Ministerieele
Resolutie van 20 November 1883, Lr.
F. No. 1 vastgestelde Algemeene Be-
palingen, betreffende de aanschaffing
van Goederen ten behoeve van 's Rijks
Overzeesche Bezittingen en van de
derde uitgave der Technische Voor-
schriften voor de levering en verpak-
king daarvan, te houden op Woensdag
den 30en April 1895, om één uur
des namiddags, in een der lokalen van
de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen,
N.Z. Voorburgwal No. 212, te AMSTER-
DAM, van 30 percelen, te weten:
School-, Schrijf- en Teekenbe-
hoefden.

Papier.
Wollen Dekens.
Beddendijk.
Divers Katoen.
Divers Linnen.
Linnen Overtrekken en Diverse
Doeken.
Servetten en Tafellakens.
Kwartierband.
Diverse Garenen, Safet, Hennep
en Vlas.
Tafelservies en Voorwerpen van
Brittannia-metaal.
Lak-, Bijk-, IJzer- en Houtwerk
voor Commaliegoederen.
Klokken, Amerikaansche-
vloermatten van india-rubber.
Commaliegoederen.
Veldflesschen.
Fourage-zakken.
Everdoeksche Slobkousen.
Zuignuizen.
Lijnolie.
Terpenlijjolie, Standolie en
Vuurlak.

Pijpaarde. Gele Oker, Krijt enz.
Veriwaren (twee bestekken).
Sneldrogende Verven.
Harpnis, Carbolzuur, Beenzwart,
Soda en Vaseline.
Jenever.

De bestekken zijn, op franco aan-
vraag en tegen overmaking van twintig
cent voor elk bestek, van den 18den
Maart 1895 af, verkrijgbaar bij de
GEBROEDERS VAN CLEEF,
Boekhandelaars te 's Gravenhage, Hof-
spui No. 22a, bij welke firma ook te
verkrijgen zijn de bovengenoemde Al-
gemeene Bepalingen tegen f 0.25 en de
3de uitgaaf der Technische Voor-
schriften tegen f 2.20 per exemplaar.

De bestekken zijn, tegen gelijken
prijs, op mondelinge aanvraag ook ver-
krijgbaar in het Koloniaal-Etablisse-
ment te Amsterdam.

Om twaalf uur zal de bus in het
Koloniaal-Etablissement gesloten, en
om één uur in het Aanbestedings-
lokaal geopend worden.

J. VELDHUIS H. Jzn.,
ALMELOO,

Fabrikant in Linnens, Tafel-
goed, witte Katoenen Goede-
ren, enz. levert direct aan particu-
lieren. Stalen op aanvraag franco.
Agentessen gevraagd.

H.H. Predikanten.

Een Uitgever van een Geref. Scheur-
kalender verlangt COPIË (tekst met
beknopte verklaring) voor de voorzijde
der blaadjes.
Brieven letter C. R. bureau dezes.

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering.

Gestigd te AMSTERDAM, Keizersgracht 729.
Maatschappelijk Kapitaal: EEN HALF MILLIOEN GULDEN.
Commissarissen: Mr. Th. HEEMSKERK, J. S. VAN KEMPEN, Jhr. Mr. A. F.
DE SAVOIRIN LOHMAN, J. E. N. BARON SCHIMMELPENNINGK VAN
DER OYE en H. SERET. Directeur: H. J. VAN VULPEN.
De Maatschappij sluit alle soorten verzekeringen van Kapitaal en Lijfrente tot elk bedrag
Aanvragen om Agentschap te richten tot de Directie of tot de Inspecteurs
der Maatschappij, de Heeren: J. SCHMIDT, Amsterdam, Prinsengr. 1087, voor
Amsterdam; C. ROELANTS, Arnhem, voor Noord-Zuidholland en Utrecht; E. H.
CHON, Leerdam, voor Gelderland en Overijssel; H. C. SCHMIDT, Groningen,
voor Friesland, Groningen en Drenthe.

GRUTTERINK & Co., JANSSTRAAT. — ARNHEM,

leveren prima kwaliteit PETR-LEUM-KOOLTOESTELLEN, van binnen en buiten
geëmailleerd, branders met dubbele walzen, met drie jaren garantie, voor
den prijs van: 1 vlam f 2.60, twee vlam f 3.25, drie vlam f 4.—,
vier vlam met een gat f 7.75.

NIEUW! Zuinigheids-Aschbakken,

welke eene enorme besparing der brandstoffen geeft. Door een eenvoudige
beweging scheiden zich de kolen uit de verbrande asch, en worden de kolen
weder in de kolenbak geworpen, zonder stof te veroorzaken. Zulk een asch-
bak is onmisbaar voor ieder huisgezin. Deze wordt geleverd in den prijs van
f 2.75 en f 3.75, en zijn tevens solde vervaardigd.

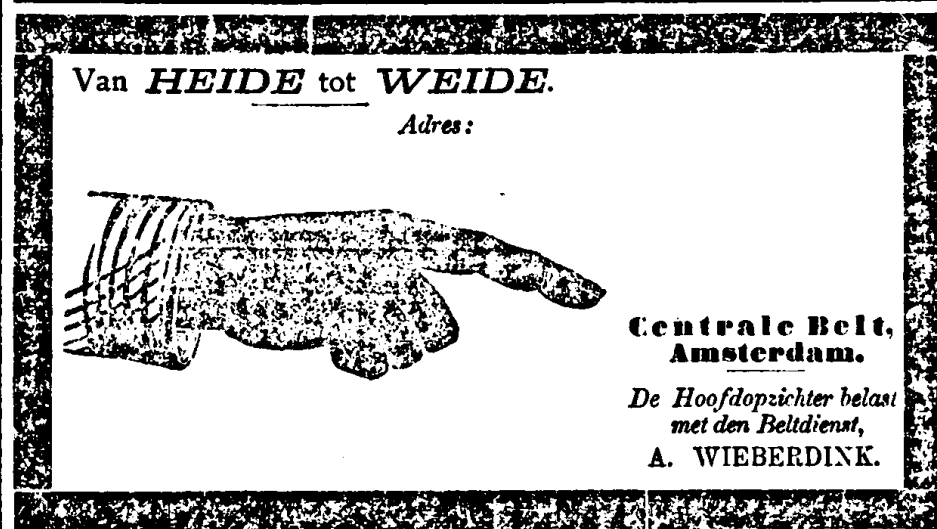
Opwekkend, versterkend, koortsverdrivend, de meest
krachtige en versterkende KINA-WIJN. Aanbevolen door tal
van Geneesheeren. Bekroond met eere-diploma en Gouden me-
dailles. MET STAAL, zeer aan te bevelen bij bloedarmoede,
bleekzucht, enz.

Prijs per 1/2 flacon f 1.90, 1/2 flacon f 1.—.

KRAEPELIEN & HOLM, HOFLEVERANCIERS, ZEIST.

Depôts bij de Heeren Apothekers te Amsterdam: J. H. v. MEURS, Kal-
verstraat; I. M. POLAK, Hoogstraat en Galerij 34; J. A. STOLTE & ZN., Kei-
zersgracht b/d. Reestr.; NENABER & KISZES, Haarlemmerdijk; A. VAN TUTTIL,
Paleisstraat. Haarlem: MONS & GRUISELS, en verder in de bekende Depôts.

TROUW-, ROUW-,
Feest-, Gelegenheids-,
Uniform-, Rij-
(enz. ook voor Indië.)
HANDSCHOENEN,
uitstekende COUPE, en kwal.
mogen gepast worden.
„AU GANT D'OR”,
N.Z. Voorburgwal No. 298,
bij de Muziekschool,
altijd welkom CADEAU voor
verjaardagen enz.

Zwakken en Herstellenden! DRINKT

VAN VOLLenhooven's STOUT,

te ontbieden bij alle solide Bottelaars.

Bierbrouwerij „DE GEKROONDE VALK”,
voorheen VAN VOLLenhooven & Co.
AMSTERDAM—DORDRECHT.

DE ZONDAGSSCHOOL.

WEEKBLAD onder Redactie van A. J. HOOGENBIRK.
Per jaargang franco per post f 2.50.

Inhoud van het Nr. van 6 Maart 1895: Wenken bij den
Rooster. — Beschouwing over Mattheus XIII. — Gij, ouders,
voedt uwe kinderen op. — Ingezonden stukken: Kerst-
feestvieringen. — Velerlei. — Palestina. — Advertentiën.

Amsterdam. HÖVEKER & ZOON.

Uitgave van J. A. WORMSER, te Amsterdam:
DE PAASCHMORGEN.
(MET GOEDE VRIJDAG),

DOOR
Dr. A. KUYPER.
(Deel II van „Dagen van Goede Boodschap”).
Prijs ingenaaid f 1.20. Gebonden f 1.75.

EXCELSIOR.

Geïllustreerd Tijdschrift
VOOR
Neerlands Jongelingschap en Volk,
ONDER REDACTIE VAN

A. J. HOOGENBIRK en J. A. WORMSER.
Prijs per jaargang (12 Nrs. à 16 pag. en 12 Nrs. à 8 pag.) f 3.50.

Inhoud van het No. van 7 Maart 1895: De profeten des
Ouden Verbonds, II. — De Kerk van de Valleien, III (met
plaat). — Een Karel-legende. — Roeland schildknaap. —
Voor groote en kleine geldmannen. — Dienaar en meester. —
Uit de Zendingwereld. — Kennis en geloof. — Uit de ge-
lijkenis van den verloren zoon. — Uit het leven. —
Bevroren. — De Insektpoederplant.

Amsterdam. HÖVEKER & ZOON.

Vraag uwen wijnkooper
**VERMOUTH-CORA
HARVEY'S WHISKIES
AUSTRALIAN WINES**
hoofd Agenten.
HERMAN F. A. DAMEN & ZOON, LEIDEN

Bij G. B. VAN GOOR ZONEN, Gouda, is verschenen:
Kramers-Bontje, Algemeene Kunstwoordentolk, bevat-
tende de Vertaling en Verklaring van alle Vreemde woorden en
Zegwijzen, die in geschriften van allerlei aard, in de Taal der Samen-
leving, in Handel, Bedrijf, enz. voorkomen. Met aandiuiding van de
Uitspraak en den Klemtoon der Woorden en Nauwkeurige Opgave
hunner Afstemming en Vorming. Vierde druk. Geheel herzien en
aanzienlijk vermeerderd en verbeterd naar de beste bronnen f 9.75.
In linnen band geb. f 10.25. In halfleideren band geb. f 10.75.

!!!! Drukwerken !!!!

voor Kantoor-, Winkel- en Parti-
culier gebruik worden vlug, zeer
net en tot de minst mogelijke
prijzen geleverd door de
Stoom Boek- en Steendrukkerij
„DE FAKKEL”,
B. van KANTGEM, Amsterdam,
SINGEL 562, hoek Vijzelstraat.

MAGNOLIA-METAAL.
Het beste Babbits-Metaal der Wereld.
In gebruik bij de grootste
Spoorweg- en Stoomvaart-
Maatschappijen.
Voorraad bij de eenige Agenten:
WYNMALEN & HAUSMANN.
Opgericht 1875.
Glabaven 4. — Wijnhaven 84.
ROTTERDAM.

Speciale Inrichting voor
SCHONEN HAAR LAAT in
gipsen afdruksels voor ge-
voelste, plooie, gebrek-
ken, manke en platteeten,
knobbels, extensoren etc.

ANTON HUF Jr.,
Kalverstraat 200, Amsterdam.

Gegarandeerd.
Zuivere, krachtige en fijn bereide
oplosbare

Cacao-Poeder

f 1.— per 1/2 Kilo. 1 Kilo franco
door het Rijk, verpakt in 1/2 Kilo's.
Leid. adres: J. v. d. TAS.
Leidschestraat 105, Amsterdam.
Gereguleerd na instelling plei
voor de deugdelijkheid.

JOH. SIBLESZ,
ROEGESTRAAT 15, ARNHEM.
(Handel uitsluitend in Thee.)

Zend zijne geurige, krachtige
THEESORTEN naar alle plaatsen,
van af 5 pond franco.

PRIS-COURANTEN worden
op aanvraag gaarne franco toege-
zonden.

Stoom-IJs, Boter- en Kaasfabriek Melkinrichting.

De in deze onze Inrichting onder
ons persoonlijk toezicht, uit licht-aan-
gezuurd verschen Room gekarde
onvervalsche prima kwaliteit

VERSCHÉ Delftsche Roomboter,

munt uit in geur en fijnheid van smaak.
De prijs is tot a.s. Donderdagavond:
franco Rotterdam en Den Haag f 1.50
p. Kilo, franco Amsterdam f 1.60 p. K.

Naamsstempel op de Boter.

Verkrijgbaar in Potjes van 1/2 en 1
Kilo, te Amsterdam bij Th. Franken,
firma H. Vingerhoed, Kalverstr. 216,
te Rotterdam bij Ter Marsch & Co.,
Lamsteeg No. 4, Westzeedijk No. 42,
Aert van Nesstraat No. 66, Binnen-
weg, hoek Paardenstraat, No. 76, Dier-
gaardelaan No. 14 (Boulevard) en
Oostzeedijk 15, te Feyenoord, Van der
Takstraat, hoek Burgen. Hoffman-
plein No. 2, en te 's-Hage bij J. H.
Varenkamp & Zn., Groenmarkt No. 33
en G. H. D. Susanna, Wagenstraat
No. 109, bij wie, evenals direct aan
ons adres, bestellingen worden aange-
nomen op leveringen in Potjes, van 4, 10
en 20 Kilo en in Potten.

B. VETH & Co., Delft.

OUDE KENNISSEN.

Tegen rheumatische aandoeningen
van allerlei aard zijn de echte

Abshaubbin's

Anti-Rhumatische Watten
voorzeker oude kennissen, welke geene
aanbeveling meer behoeven:
Verkrijgbaar à 50 cent per pakke
o. a. bij:

H. J. Renken Jr., N.Z. Voorburgwal
bij de Molstege, Amsterdam.
A. W. Schade & Zonen, idem, Leid-
scheest, en Nieuwendijk in de Vliet.
J. Normann, Haarlemmerstr. 121, id.
Meurs & Co., Rapenburg, Amsterdam.
Christiaan Annegarn, id., Paleisstraa-
hoek Singel.
Wed. J. P. van Doornwaard Ham,
Koningsplein, Amsterdam.
Gez. Mann, Magazijn de Huisvrouw
Heiligenweg, Amsterdam.
G. de Barbanson, N. Diep.
Wiebols, Purmerend.
H. Meijer, Haarlem.
Mej. N. Moransard, „de Vliet” Haarlem.
G. van der Geur, Waddingsveen
N. J. Sanders, Leiden.
Iserief & Zonen, 's Hage.
Gez. Willems, Schiedam.
J. H. Koller & Zoon, Rotterdam.
S. J. G. Wulff, Westnieuwland, Rott.
N. A. Stempelt, Dordrecht.
W. Fagginger Auer, Middelburg.
C. Nonnekes, Goss.
J. Smits, Zierikzee.
J. C. van Aken-Kroonen, Breda.
M. Loosen, Klundert.
Wed. Bosman, Gouda.
„De Vliet” Lijnmarkt, Utrecht.
Blanke & Klok, Wijk bij Duurstede.
A. J. Ausoms Azn., Culemborg.
Meijuffr. Wed. Fischer, Harderwijk.
W. F. Stierhout, Tiel.
F. Dierkes, te Wagen.
Meurs & Co., Arnhem.
C. van Esvelde, te Nijkerk o/d. Veluwe.
J. A. Kuitert, Zutphen.
J. T. Loch, Lochem.
Wed. J. Pondman, Kampen.
Gez. Weghuis, Zwolle.
E. Lakke, Moppel.
Wed. J. A. v. d. Wijk, Assen.
J. den Holder, Terborg.
Feldbrugge, Groningen.
J. L. Lombroek, Franeker.
Gebr. Markus, Leeuwarden.
P. J. van Bergen, te Sneek.
Adolf de Witte Janssen, Hulst.
D. Peereboom, Steenwijk.
P. van der Pols, Charlois (Z.-H.)
Men zij gewaarschuwd tegen na-
maakels en lette vooral op de onder-
tekening van elk pakje.
A. BREETVELT Az.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ,
voorheen J. J. ARD & ZONEN.